

Oleksandr Potebnya's fundamental doctrine about a verbal artistic image. In the article the reception of Oleksandr Potebnya's ideas in the American (Ivan Fizer) and West-European (Renate Lachmann) study of literature is investigated. Among Russian literary critics, who in many respects in a new way interpreted the problem of the artistic image and summarized a great experience of Western study of literature, the name of Mikhail Bakhtin is mentioned. A special attention is paid to the problem of the notion of the image, which takes the place between an allegory and a symbol, by Walter Benjamin. Rolan Bart's notion of the image is analyzed by the example of an advertisement.

Key words: artistic image, word, literary work, study of literature, problem.

Стаття надійшла до редколегії
12.11.2014 р.

УДК 94(477.83/86)«13/15»:929.52

Олег Цебенко

Писемні історичні джерела як засіб пізнання морального образу Яна Щасного Гербурта

У статті розглянуто численні історичні писемні матеріали, які можуть слугувати засобом пізнання морального образу видатного представника роду Гербуртів – Яна Щасного. Акцентовано увагу на специфічних особливостях зображення представника роду Гербуртів у різних джерелах, що дало змогу одержати конкретну інформацію. Проаналізовано чималу збірку особистої кореспонденції Яна Щасного Гербурта, яка є важливим писемним джерелом у пізнанні та розкритті образу цього літературного й політичного діяча з Галичини.

Ключові слова: писемні джерела, моральний образ, Ян Щасний Гербурт, особиста кореспонденція, благодійність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Розглядаючи актуальність цієї проблеми, нагадаємо слова відомого польського письменника, дослідника минувшини нашого краю В. Лозинського: «Ця постать до цього часу мало ще відома, а гідна великого пізнання, повинна дочекатися обширної монографії» [4, с. 163]. Тим паче, що вже наявні напрацювання лише допомагають дослідникам поглиблено вивчати епізоди з життя Яна Щасного Гербурта.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Українська історіографія не приділяла належної уваги дослідженню життєвого шляху Яна Щасного Гербурта, хоча він залишив помітний слід у суспільно-політичному житті Галичини XVI – початку XVII ст. Лише відомий історик Я. Ісаєвич згадує про Яна Щасного як книговидавця у праці «Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми».

Польські історики, літератори, дослідники роду Гербуртів приділяють постаті Яна Щасного Гербурта значну увагу, але до сьогодні однозначний моральний образ Я. Щасного не виведено.

В. Лозинський у творі «Правим і лівим» присвятив розділ постаті Яна Щасного Гербурта, увіковічивши його непочесну участь у державних справах і непорядну роль у «рокоші Зебжидовського» – бунті шляхти проти короля Сигізмунда III. Позитив у царині історіографії і вітчизняної літератури він убачає у видавничій діяльності Яна Щасного. А. Соколовський у життєписі Яна Щасного Гербурта ніби мимоволі згадує його видавничі заслуги, найбільше ж пише про участь Гербурта в лицарських, посольських і агітаторських справах за правління Сигізмунда III Вази. Видавничі здобутки Яна Щасного виділив А. Беловський. О. Краусгар, досліджуючи постать Яна Щасного Гербурта, прагнув лише одного – з'ясувати істину в питанні приписування Яну Щасному дій і політичних промов.

Слід зазначити, що у працях польських істориків про рід Гербуртів і його видатних представників є чимало суперечностей, зокрема у трактуванні образу Яна Щасного.

Ян Сярчинський у своїй праці зауважує, «що Старовольський з трьох Гербуртів створив одного і те, що до трьох належало, йому признав... Інший був Гербурт, що до рокошу Зебжидовського належав, що до змови з Габором Баторієм входив, що два рази пійманий, мало життя не віддав. Інший, який друкарню запросив до Доброміля, займався виданням Кадлубка і Длугоша. І інший також, який “Науку Добромільську” написав» [7, с. 180].

Як бачимо, польські письменники, історики, діячі культури неоднозначно оцінюють постать Яна Щасного Гербурта. Тому **мета** нашого дослідження – на основі писемних матеріалів, творів, листів, мемуарів і навіть записок відповісти на головне питання, яке і сьогодні хвилює численних шанувальників і дослідників життєвого шляху Яна Щасного Гербурта: якою насправді була ця людина, чим жила, про що мріяла?

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Історичні джерела – пам'ятки, які використовуються при дослідженні процесу суспільно-економічного розвитку. Найбільше значення серед історичних джерел мають писемні пам'ятки. Писемні джерела поділяються на літературні пам'ятки й актовий матеріал. До літературних пам'яток належать літописи, оповіді, хроніки життя, записки і спогади, листи, публіцистичні твори та інші джерела. Серед писемних пам'яток розрізняють оригінали і копії, або списки. Більшість стародавніх писемних пам'яток дійшла до наших днів не в оригіналах, а в пізніших копіях. За технікою і способом відтворення писемні джерела поділяються на рукописні і друковані.

Отож, вивчивши численні писемні матеріали, пропонуємо на розгляд читачів свій життєпис Яна Щасного Гербурта. Ян Щасний написав для себе власні правила життя, проте не завжди дотримався їх [4, с. 166].

«“Богу честь наперед і на кінець має бути дана”, – під цим девізом і під доброю ознакою розпочинав він своє громадське життя. При великому державному діячеві, канцлерові Яну Замоїському, провів кільканадцять років – був тоді в найкращій політичній школі, про яку тільки могла мріяти молода людина з публічним самолюбством. Тоді ж, напевно, зібрав перші політичні лаври, якими хвалиться в одному зі своїх листів: “На сеймі отримав у раді цей дар: Велика надія вторгнутися в Рим”» [4, с. 167].

Початки почесні, віщують велике майбутнє. Сам Гербурт дуже в те майбутнє вірить. Ян Щасний став великим меценатом церковного будівництва, спочатку побудував костел Св. Анни в с. Сусідовичах (нині Старосамбірський район), що був освячений 1591 р., також заснував із дозволу перемишльського єпископа Мацея Пестроконьського в Березові 23 липня 1603 р. монастир кармелітів.

У костелі у великому вівтарі розміщений образ св. Анни, відомий своїми чудами, який щорічно на відпуст 26 липня збирав багато вірян. У книжечці «Про початки з'явлення св. Анни в с. Сусідовичах на горі “Mons Placidus”», виданій 1755 р., читаємо: «В 1589 р. його милість пан Еразм Гербурт, син Станіслава Гербурта, великих перед Вітчизною заслуг сенатора, задумав побудувати костел на честь св. Анни. Закінчивши його будівництво, для примноження шани св. Анни Еразм передав кармелітам костел разом із монастирем, а також два інші костели: Св. Миколая в Сусідовичах і Св. Мартина у Фельштині. Обидва костели були ним побудовані і за дозволом Риму і єпископа передані парафіянам тих святинь» [8, X. с. 364].

Гербурт осідає в перемишльській землі, вже будучи одружений із князівною Заславською. Свою садибу в Добромилі Гербурт отримав підступним шляхом. Доброміль із навколишніми селами були власністю Станіслава Гербурта та його дружини, равської каштелянки Трецінської, а спадкоємцем був Ян Щасний. 1601 р. Станіслав помер. Гербурт прогнав вдову і привласнив собі все майно, що було в замку. Насильне захоплення добромільських маєтків було прелюдією до подальших суперечок і актів сваволі. У 1603 р. Ян Щасний розпочинає війну із сусідами своїх володінь, із Поруденськими і Коритками, а із найспокійнішим громадянином перемишльської землі С. Ваповським. Гербурт глумиться над правом і король своїм мандатом закликає перемишльську шляхту з'їхатися збройно і надати старості допомогу у виконанні королівського декрету [4, с. 172]. У цей період джерела фіксують участь Гербурта в рокоші Зебжидовського. Ян Щасний стояв під Сандомиром між рокошанами на чолі кількатисячного війська. Рокошани, не чекаючи сутички з королівськими військами, втекли з-під Янівця. Не здобувши собі лаврів на бунтарському полі, Щасний почав шукати їх на перемишльській землі, у приватній війні зі Стадницькими. Викликають інтерес епізоди цього протистояння під мурами Львівського замку. Чи то Гербурту не вистачило мужності, аби помірятися силами у відкритому і рішучому бою зі Стадницьким, однак він навіть не пробував чинити опору, а забрав дружину з дітьми і сховався у Львові. З-під Мостиськ Адам Стадницький рушив за Гербуртом до Львова. Дев'ятого листопада запросив міських урядників до своєї головної квартири на передмісті. Стадницький після короткої промови вручив їм листа, у якому висловлює свої вимоги і таврує Гербурта як останнього злочинця, бунтівника, покидька суспільства. Львівські райці взяли листа і

наступного дня дали відповідь, що ворота міста не відкриють, Гербурта не видадуть, і не заарештують його, письмового позову до міських актів не внесуть. Місто не мало причини заборонити йому проживати тут. Ця письмова відповідь була вручена Стадницькому, який запротестував проти дій міста. Староста цілу позовну записку, повну образ і наклепів, уніс до книг міста. Прочитав її зразу ж Гербурт і негайно в тих самих актах відповів. Цей протест, написаний латинською мовою, повний презирства і зневаги до А. Стадницького, про якого у вступі говорить, що «несправедливо перемишльським старостою зветься». Його позов називає безсоромним пасквілем, гідним нікчемної голови якогось жалюгідного злидаря. Зазначає, що відповідає йому тільки тому, що громадські акти є видом історичного документа для польського народу. Наприкінці Гербурт повертається безпосередньо до особи Стадницького [4, с. 186]. На цьому закінчився львівський епізод, та не закінчилася війна. Але ця заново розпочата війна закінчилася для Гербурта фатально. Тільки прийняттям тяжких умов і великим приниженням він викупився з неволі. Акт угоди, на підставі якої Ян Щасний Гербурт здобув свободу, складений у Перемишлі 16 лютого 1607 р. Додатково застережено, що Гербурт має зберігати спокій прихильників і приятелів Стадницького [4, с. 188]. Але викладені умови залишилися на папері. Рокош, який на деякий час пригас, розпочався знову, готувалися грізні події.

Гербурт уже за декілька місяців після визволення з рук противників став на чолі великих груп людей. Що Гербурт, такий навальний і мстивий з натури, маючи таку сильну зброю у своєму розпорядженні, не шукав відплати Стадницькому, легко пояснити. Він спішив на рокош, після якого мав одержати набагато більше, ніж йому міг дати тріумф над Стадницьким. Сам же Ян Щасний пояснює, що вчинив це через свою громадянську чесність і поміркованість [4, с. 189].

Шукав Гербурт похвали і піднесення в рокошу, а отримав остаточну поразку. Все поклав на переможну ставку і все програв. Спійманий і посаджений до в'язниці, тяжко спокутував свої бунтівні гріхи.

На перших порах за Гербурта не заступався ніхто, навіть такі близькі люди, як князь Заславський, навіть такий могутній, споріднений з ним краківський каштелян, князь Юрій Збараський, фаворит Сигізмунда Вази. Гербурт у листі благає його про допомогу, але Збараський навіть не хоче відвідати Гербурта в ув'язненні [2, с. 178; 4, с. 191]. У відповіді на лист в'язня він пише: «Якщо б мені довелося проявити милосердя до долі Вашої милості, це я можу і вдома зробити. Не хочу на себе стягнути звинувачення в слабкості, і щоби мені не сказали “божевільний”, слухність чого заперечити я б не зміг. Добре це зваживши, нехай Ваша милість не тримає на мене зла, заявляю, що погоджуватися на це я не буду» [2, с. 181; 4, с. 192; 6, с. 189–191].

Незважаючи на недоброчливу відповідь Збараського, Ян Щасний не відмовився від задуму здобути його довір'я. Взагалі не образився на тон листа, не вважав Юрія противником, а швидше схильним змінити його становище. Тому відповів йому дуже обдуманим листом. У листі Гербурт не жаліє похвал і висловлює надію, що Збараський зрештою прислухається до його прохань. Цей лист Яна Щасного цікавий для вивчення його поглядів на рокош і його участь у ньому. Проливає він також світло на його відносини зі Збараським: «Пану Богу дякую, що таким пізнав Вашу милість, розумів і з шляхетного народження, і з попереднього навчання, і з недалекого споріднення і з вдячного товариства. До цього часу думав, що вже в Польщі поляків немає. На рокош приїхав, що на рокошу говорив, це і в ув'язненні скажу і на судному дні за це покараний не буду, тому що вів до поєднання через компроміс за прикладом Казимира Ягеллончика» [6, с. 81; 9, с. 190].

Ян Щасний потім дякує Ю. Збараському за пораду в листі та скаржиться на свою долю: «Маєтки в ніщо перетворені, здоров'я порушене, зараз на Св. Павла, якщо милосердя не буде, заберуть непобожні люди залишок. Дякую за Соломонове насправді нагадування». Зрештою закінчує ще раз виправданнями і проханням до Юрія: «Укладаючи записку, ті три речі запевняю: перша, що нічого злого не чинив, привели мене добрі наміри. Друга, що ніхто правдивіше, окрім мене, про згоду не старався. Третя, що те, що Ваша милість чинить, чинити для мене, дивного заклопотаного шляхтича, будеш. А я такий в серці є, яким мене Ваша милість бачить на цьому папері, християнство своє, чесність свого дому, народження своє чесне запевняю» [2, с. 190; 8, с. 181].

Багатий і високоосвічений розум слугує йому невичерпним джерелом втіхи в тюремній самотності. Читає і пише безперервно. Але подразнений безперервним читанням і роздумами, розум і фантазія, збуджені боязною самотністю і невпевненістю за долю, викликають у Гербурта хвилю аномального настрою, проявлення психопатії, викликають видіння і фантазмагорію, будять таємні

передчуття й містичні видіння. Спливає все це на душі в'язня з чорними крилами ночі, як про це сам Гербурт пише у своєму «Геркулесі» [4, с. 193].

Ночі, проведені у в'язниці, приносять Яну Щасному Гербуртові видіння. Одне з характерних він описує в листі з ув'язнення до варшавського каноніка Томаша Третера. Якоїсь безсонної ночі взяв Гербурт перед собою книгу з написом великими літерами: «Мій наставник Станіслав Гоз'юш». Як тільки наступив ранок, Гербурт попросив старшого наглядача в'язниці, щоб той негайно купив йому працю Гоз'юша. Зразу ж наступної ночі Гербурт побачив уві сні містичну святиню з великим вівтарем і сімома каплицями, в якій святі каплани, вдягнені в білі шати, проводили духовні обряди. У тій святині Гербурт бачив самого себе, захопленого диспутом про релігію з вищим капланом цього містичного притулку. Через деякий час Гербурт почув уві сні виразний голос, що запитав його, чи прочитав він уже працю Гоз'юша, бо коли прочитає книгу до половини, одержить радісну новину. Гербурт говорить, «що подія чудова, тому розповідає всьому християнському світу. Саме коли дочитав до половини праці С. Гоз'юша, прийшла до мене радісна новина про моє помилування королем, про добре здоров'я рідних і приїзд дружини і моїх дітей» [4, с. 194; 6, с. 928–933]. Однак поки С. Гоз'юш приніс йому добру новину, Гербурт шукав заспокоєння в астрології і звертався з в'язниці до містера Мартина Клецка, проборща на Міській Гірці. Він вважався великим математиком і міг передбачати майбутнє людини. Гербурт хотів довідатися у містера Мартина, «чи має підняти вище вітрила, скільки небо дозволить, а чи вже підняті звернути. Свій лист Гербурт завершує словами: «о роки, які додасте дотепності, а шанувальникам дотепності не даєте» [4, с. 195; 9, с. 933].

У записках, написаних в ув'язненні, Гербурт із великою наполегливістю старається довести свою невинність, свої найкращі наміри щодо вітчизни, свою прихильність до короля, ласки якого давно бажає. Наводить приклади з історії, що не суворість і не відплата, а доброта є найдавнішим засобом поєднання розумів, придушення розрух [2, с. 190; 6, с. 581–582].

Ті благальні листи Гербурта, які він посилав із в'язниці цілій Польщі, таки вплинули на фінал його справи. 24 лютого 1609 р. на сеймі «за проханням деяких панів сенаторів і за проханням земських послів» Гербурт був звільнений із ув'язнення.

Королівський декрет від 24 лютого 1609 р., за яким помилували Гербурта, завіряв тяжкі і при низливі умови звільнення. 20 березня Гербурт урочисто присягнув виконувати ці умови в Кракові біля гробу св. Станіслава і відразу ж повернувся до Добромиля [2, с. 195; 4, с. 197].

Уже після звільнення з в'язниці він перепрошує короля, просить поцілувати його світську руку. Про часи рокошу Гербурт говорить як про нещасливі часи: «Предстаючи перед судом і вироком Божим, у моєму серці проти короля не залишилося ані єдиної рани, ані рубця. Буду вдячний, як істинний поляк, у якого слава, це здоров'я, а слова – багатство» [2, с. 200; 4, с. 190]. І це говорить той самий чоловік, який п'ять років пізніше, в 1613-му, буде намовляти полковників до відкритого бунту проти короля: «Пан Гербурт Щасний, – розповідає про це Маскевич, – часто бував у мене в Перемишлю. Заговорював, щоб ми з хоругвами під Варшаву йшли, під сейм близько прийшли: “потужно перед королем станете, і заслуг досягнете, і відшкодуєте все...”» [4, с. 196; 9, с. 88].

Політична кар'єра була на той час завершена, широка публічна арена закрита. Але чоловік із таким запасом індивідуальних можливостей, із такою високою інтелігентністю міг ще наповнити багатим змістом тихе селянське життя в Добромилі. Завжди чекав на щось, завжди чогось сподівався, хотів обов'язково ще відіграти важливу роль у Польщі. Можливість таку Гербурт знайшов одразу ж після повернення до Добромиля в питанні унії руської церкви з Римом. Загострив суперечку перемишльський єпископ Станіслав Сецінський, який після смерті православного владики Михайла Копистинського призначив перемишльським єпископом Атаназія Крупецького. Між русинами перемишльської землі, а особливо між дрібною руською шляхтою, піднялася буря протестів проти цього. Гербурт став на бік православних, оскільки почувався русином, і на підставі свого руського походження почав підтримувати – з властивою для себе рішучістю і безпощадністю – антикатолицький рух. «А всяке право має бути таке: ті привілеї треба утримувати, котрі не суперечать праву, а цей привілей не тільки ламає право, але й згоду народів розриває, як так ніби серце видирають у матері вітчизни нашої, той привілей є вугіллям, котре може викликати великий вогонь. Але Крупецького собі вподобали і не згоджуються його відставити» [1, с. 469–470; 3, с. 92–96].

Використовуючи слова канцлера Яна Замойського, Гербурт так звернувся до християнського народу Речі Посполитої: «Коли б могло таке статися, щоб усі були папістами, я дав би за те поло-

вину свого здоров'я. Тому тільки половину, щоб другою жити, тішитися з тієї святої єдності. Але коли вам хтось буде насилля чинити, віддав би своє здоров'я задля вас, щоб на ту неволю не дивитися» [1, с. 469–470; 3, с. 92–99]. Така діяльність Яна Щасного призвела до сутичок із єпископом Сецінським, з яким дійшло до обміну різкого тону листами. Ще перед тим, в іншій справі, Гербурт накликав гнів єпископа. Привід був оригінальний – новий релігійний культ, який Ян Щасний, напевно, під впливом своїх містичних тюремних видінь, почав відправляти в Добромилі й Сусідовичах [1, с. 92; 4, с. 199]. Та значно важливішим від цього містицизму була реальна участь проти унії в Русі. У Добромилі, в містечках своїх староств – Судовій Вишні і Мостиськах, Гербурт енергійно підтримує православних проти католиків. Єпископ Сецінський закидає Гербурта щораз грізнішими листами й погрожує церковною анафемою: «Не можу вже більше цього терпіти і замовчувати, що давно знаю, що Ваша милість святу унію, від батьків наших давно жадану, розриває і торгує, попів на владик саджає» [2, с. 201; 6, с. 1528]. На гострі листи Сецінського Гербурт так само гостро відповідає. Ущипливими словами полемізує з єпископом, рішуче заявляє, що «буде стояти проти кривди чесного руського народу, з якого він і його дружина кров свою взяли, і застерігає, якщо владика Крупецький і надалі так буде діяти, як почав, то така війна почнеться, яка перевершить інфланську, московську, волоську – дивна річ, що це Ваша милість передбачити не може» [3, с. 90; 6, с. 1527–1528]. До певної міри пророчий дух був у цих словах, які справдилися в 1648 р. у Визвольній війні українського народу під проводом Б. Хмельницького.

Гербурт помер останнього дня грудня 1616 р. Перед самою смертю зазнав великої, незаслуженої образи. Те, що було його найбільшою заслугою – видавництво літературних творів, розпочате в Добромилі, – зараховано йому за гріх, за злочинне право. Першим нападає на нього перемишльський єпископ С. Сецінський і особистим листом звинувачує його за добромільські видання. Справді особливе поєднання контрастів: та сама шляхта, так закохана у вільностях, не зносила свободи друкованого слова, закликала на сеймиках до цензури і конфіскації. Коли Гербурт видав щорічник С. Ориховського «Життя Кміти», шляхта на вишенському сеймику здійняла проти цього галас і ухвалила «доручити своїм сеймовим послам, щоби це виправили і ці авторські книги були обліковані і заборону друкарям ухвалили» [4, с. 201].

Припинення існування роду Гербуртів легенда пояснює так: «Кожний з них, помираючи, перетворювався в сивого орла і гніздився на прилеглих скалах. Поки цих орлів шанували, сприяло це щастю дому. Але один із Гербуртів наважився застрелити орла. В цю ж хвилину помирає його син, а на цьому сміливцю закінчилося існування святої родини» [8, II, с.75].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Як свідчать подані джерельні матеріали, Ян Щасний Гербурт був неоднозначного особистістю. Передусім був типовим представником тогочасного шляхетського суспільства. Успішні початки суспільної діяльності провіщали велике майбутнє, і в це майбутнє Ян Щасний Гербурт і сам найбільше вірив. Перші його життєві кроки були святою обітницею, а після того вже мав усе, щоб її здійснити: відоме в Польщі прізвище, великі традиції роду, велику фортуна, велике самолюбство, великий талант, високі знання і великого протектора в особі Яна Замойського. Ян Щасний Гербурт був розумною, високої культури людиною, великим шанувальником наук, вченим, видавцем історичних творів у друкарні м. Добромиля, майстром пера, що писав так чудово, як мало хто з його сучасників. Цей Гербурт притягає, прив'язує до себе, будить живу симпатію. І хочеться пробачити йому ті відмінні риси характеру, які відштовхують від нього: пихатість, самолюбство, анархізм тощо.

Те, що було його найбільшою заслугою, – видавництво рукописів в Добромилі, – зараховано йому за гріх. Якоюсь мірою можна виправдати його участь у бунті Зебжидовського, бунті шляхти проти ультракатолицького короля Сигізмунда III Вази, оскільки релігійної й політичної толерантності в Речі Посполитій ставало щораз менше.

Доволі оригінальним виглядає його виступ на захист українського населення після прийняття ухвал Берестейської унії. Ян Щасний досить об'єктивно вказав на головну причину несприйняття унії та ідентифікації її з королівською владою, що стало чинником наростання протестних настроїв в українському суспільстві.

Характеризувати цю надзвичайно багатосторонню людину дуже важко. Немає впевненості, що ми надали повну і всеохопну характеристику цієї індивідуальності з примиренням усіх суперечливих сторін у зрозумілому психологічному образі. Тому ця складна й цікава особистість потребує подальших досліджень.

Джерела та література

1. Щасний-Гербурт Я. Розмисел про народ руський, написаний під час московської конфедерації (1613) паном Щасним Гербуртом Добромільським, старостою вишницьким та мостиським / Ян Щасний-Гербурт // Слово многоцінне : хрестоматія української літератури, створена різними мовами в епоху Ренесансу (до пол. XV–XVI ст.) та в епоху Бароко (кінець XVI–XVIII ст.). В 4 кн. Кн. 1 / упоряд. В. Шевчук і В. Яременко. – К. : Аконт, 2006. – С. 465–471.
2. Dobrowolska W. Młodość Jerzego i Krzysztofa Zbaraskich / W. Dobrowolska // Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Przemyślu. – Przemyśl, 1926. – Т. VII. – 25 s.
3. Lipinski W. Echa przeszłości. IV. Jan Szczesny Herburt w obronie Rusi. Z dziejów Ukrainy. Księga pam. ku czci W. Antonowicza, P. Swieckiego i T. Rybskiego / W. Lipinski. – Kijów, 1916. – 1050 s.
4. Lozinski W. Prawem i lewem. Obyczaje na Czerwonej Rusi w pierwszej połowie XVII wieku. Т. 2. Wojny prywatne / W. Lozinski. – Lwów, 1904. – 44 s.
5. Pamiętniki S. i B. K. Maskiewiczów (Wiek XVII) / oprac., wstępem i przypisami opatrzył A. Saikowski ; red. i słowo wstępne Wł. Czaplinski. – Wrocław, 1961. – 392 s.
6. Rekopis Biblioteki Czartoryskich. – Nr. 1577. – 2020 s.
7. Siarczyński F. Obraz wieku panowania Zygmunta III / F. Siarczyński. – Lwów, 1828. – Т. III. – 425 s.
8. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych Krajów słowiańskich. – Warszawa, 1880–1902. – Т. II. – 1315 s. ; Т. X. – 1275 s.
9. Teki Naruszewicza. Rekopis Muz. Czart. – 1608–1609. – Т. 103. – 1850 s.

Цебенко Олег. Письменные исторические материалы как источник познания морального образа Яна Щасного Гербурта. В статье рассмотрены многочисленные исторические письменные материалы, которые могут служить источником познания морального образа выдающегося представителя рода Гербуртов – Яна Щасного. Акцентировано внимание на специфических особенностях отображения представителя рода Гербуртов различными видами источников, что предоставило возможность получить конкретную информацию. Проанализирована многочисленная коллекция личной корреспонденции Яна Щасного Гербурта, которая является важным письменным источником в познании этого разносторонне развитого представителя рода. Корреспонденция находится как в рукописях библиотеки Чарторыйских, так и в напечатанном виде в произведениях польских писателей. Изучение комплекса источников и сопоставление поданной ими информации дало возможность создать совокупный моральный образ Яна Щасного Гербурта как типичного представителя польской шляхты XVI – начала XVII века.

Ключевые слова: письменные источники, моральный образ, Ян Щасный Гербурт, личная корреспонденция, благотворительность.

Tsebenko Oleh. Historical Writing Sources as the Instrument for Cognition of Moral Character of Jan Szczasny Herburt. In the article is considered the numerous historical writing materials, which can be as the instrument for cognition of moral character of famous representative of the Herburt's genus Jan Szczasny. Point out at specific features of Herburt's genus representatives' reflection by different kinds of sources, which give a chance to get from the concrete information. The large collection of the personal correspondence of Jan Szczasny Herburt is analyzed, which is an important writing source in getting known of this ambiguous representative of genus. The correspondences are as in the manuscripts of Chartoryski library, and as in the printed works of the Polish authors. The reasonable study of the complex sources and comparison of the given information, gave the possibility to create the generalized moral character of Jan Szczasny Herburt, as a typical representative of the Polish gentry in the end of XVI – beginning XVII centuries.

Key words: writing sources, moral character, Jan Szczasny Herburt, personal correspondence, charity.

Стаття надійшла до редколегії
10.11.2014 р.

УДК 821.161.2.09«19»

Ольга Шарагіна

Художньо-семантичне осмислення концепту тиші/мовчання в поетичній палітрі Григорія Чубая

У статті розглянуто поетичні твори Г. Чубая зі збірки «П'ятикнижжя». Здійснено спробу з'ясувати реалізацію літературної концепції «тихої лірики» через комунікативні конструкції natural silence – тиші та homo